

УДК 311

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Літвінов Антон, Акбаш Катерина

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка

***Анотація.** У статті визначаються основні особливості інтернаціоналізації освіти у Світі в умовах глобалізації та проаналізовані основні акценти інтернаціоналізації українських закладів вищої освіти у період з 2011 по 2019 роки. Виявлений обернений зв'язок між загальною кількістю студентів та кількістю іноземних студентів. Проаналізовані ТОП-10 закладів вищої освіти України, які є найбільш привабливими для іноземних студентів. У статті описані основні тенденції, проблеми інтернаціоналізації українських закладів вищої освіти.*

***Ключові слова:** інтернаціоналізація, академічна мобільність, іноземні студенти*

INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Litvinov Anton, Akbash Kateryna

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

***Abstract.** The article identifies the main features of the internationalization of education in the world in the context of globalization and analyzes the main focus of internationalization of Ukrainian higher education in the period from 2011 to 2019. The inverse relationship between the total number of students and the number of foreign students is revealed. The TOP-10 institutions of higher education of Ukraine, which are the most attractive for foreign students, are analyzed. The article describes the main trends, problems for the internationalization of Ukrainian higher education institutions.*

***Key words:** internationalization, academic mobility, foreign students*

Постановка проблеми.

Однією із важливих тенденцій розвитку сучасної вищої освіти у всьому Світі є процес інтернаціоналізації, який визначений факторами економічного і соціально-політичного зближення країн і передбачає необхідність забезпечення сумісності освіти, формування загального освітнього простору [1].

Інтернаціоналізація освіти не означає її уніфікації, яка б знищила своєрідність і позитивні національні традиції. Це передбачає взаємозбагачення змісту освіти, аналіз і використання зарубіжного досвіду і на цій основі підвищення ефективності освіти. Згідно визначенню ЮНЕСКО, інтернаціоналізація означає звернення до «благ міжнародного товариства». В умовах глобалізації інтернаціоналізація стає імперативом практично в будь-якій області людської діяльності.

На сьогодні для успішного розвитку будь-якої економічної системи необхідна якісна вища освіта, яка орієнтована на експорт, тобто на міжнародний ринок освітніх послуг. Жоден національний ринок, навіть великої і розвинутої держави не може спожити все, що створюється у рамках національних границь. Наприклад, у Фінляндії інтернаціоналізація здійснюється на рівні національної освітньої політики.

Однією із глобальних цілей інтернаціоналізації вищої освіти є отримання доходу. В її рамках освітні послуги пропонуються повністю на платній основі без надання державних субсидій. Іноземні студенти дають можливість залучення додаткових джерел фінансування і тим самим стимулюють університети реалізовувати підприємницьку стратегію на міжнародному освітньому ринку.

В Україні в останні роки в Річних звітах Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти почали висвітлюватися ключові моменти інтернаціоналізації вищої освіти [5], так як кількість іноземних студентів з кожним роком в Україні стрімко зростає і важливим є дослідження різних аспектів даного процесу в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій.

Трансгранична мобільність існує з тих пір, як у Середні віки були створені перші коледжі і університети. Цей феномен варіює від мандрівних середньовічних вчених, які пройшли через футуристичні бачення студентів, зайнятих на міжнародному рівні [2]. Але важливість і контекст інтернаціоналізації вищої освіти корінним чином змінювалися на протязі

віків. Інтернаціоналізація завжди була «частиною самої сутності науки» в Германії, але на неї у наш час впливає процес глобалізації.

На відміну від інтернаціоналізації, глобалізація означає відміну всіх обмежень, які встановлені у національних системах. Світові інформаційні системи, комунікаційні технології, вільна торгівля і вільне пересування кваліфікованих працівників і спеціалістів є відмінною характеристикою глобалізованої діяльності. Як глобальні гравці, заклади вищої освіти (ЗВО) допомагають сформувати цей процес і в той же час знаходяться під його впливом і повинні відповідним чином адаптувати свої структури [3-4]. Програми обміну студентами, це перш за все програми, які приваблюють іноземних студентів і слугують потребам цього процесу глобалізації.

Мета статті: проаналізувати основні акценти інтернаціоналізації українських ЗВО у період з 2011 по 2019 роки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналізуючи дані Українського державного центру міжнародної освіти (<https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/>) станом на 2020 рік в Україні навчається 80470 іноземних студентів. На сайті наведена статистика іноземних студентів з 2011 року. Проаналізуємо ці дані, а також дані по загальній кількості студентів, які ми отримали із сайту Державного комітету статистики України (http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html).

Таблиця 1. Кількісні показники Загальної кількості студентів та Кількості іноземних студентів у ЗВО України

Рік	Кількість студентів всього	Кількість іноземних студентів	% іноземних студентів
2011/2012	1954800	53664	2,75%
2012/2013	1824900	60480	3,31%
2013/2014	1723700	69969	4,06%
2014/2015	1438000	63172	4,39%
2015/2016	1375200	63906	4,65%
2016/2017	1369400	64066	4,68%
2017/2018	1330000	66310	4,99%
2018/2019	1322300	75605	5,72%
2019/2020	1266100	80470	6,36%

У таблиці 1. Прослідковується обернений зв'язок між показниками загальної кількості студентів та кількістю іноземних студентів. Про це говорить і коефіцієнт кореляції, який рівний $-0,68$.

Відсоткові показники іноземних студентів зростають.

Візуалізуємо дані таблиці 1 та подивимось, як швидко змінюються кількісні показники у часі.

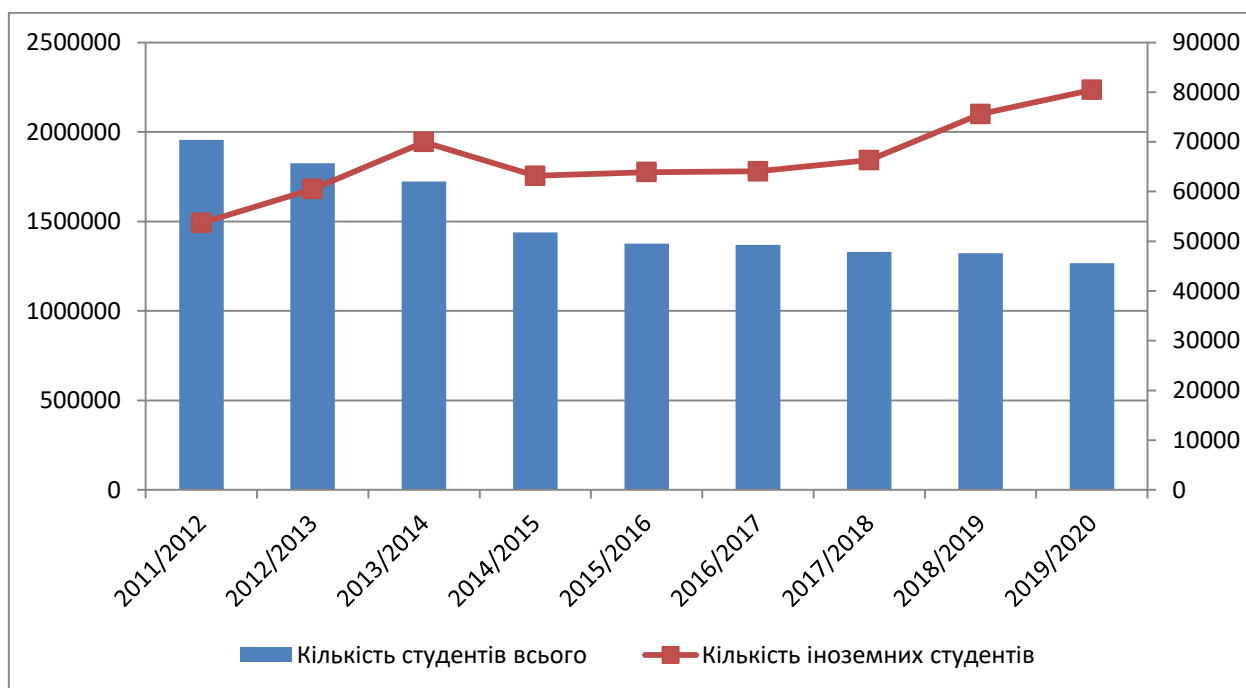

Рис. 1. Динаміка зміни кількісних показників студентів ЗВО України

Дуже стрімко зменшуються загальні кількісні показники студентства в Україні. У порівнянні з 2011 роком у 2019 році загальна кількість студентів стала меншою на 688700 осіб. Це надзвичайно велика цифра. Звичайно це пов'язано і з демографічною ситуацією, але це і пов'язано із масовим виїздом молоді на навчання і роботу за кордон. Також важливим фактором є окупація територій Донецької та Луганської областей. Відповідно до цього фактору загальна кількість студентів зменшилась, а притік студентів із окупованих територій збільшився. І, відповідно, кількість іноземних студентів в Україні у порівнянні з 2011 роком збільшилась на 26806 осіб.

Проаналізуємо ТОП-10 ЗВО України, які є найбільш привабливими для іноземних студентів. Знову ж із сайту Українського державного центру міжнародної освіти візьмемо кількість іноземних студентів у цих ЗВО.

Таблиця 2. Найпопулярніші університети серед іноземних студентів у 2020 році

ЗВО	Кількість іноземних студентів	% від загальної кількості іноземних студентів в Україні
Харківський національний медичний університет	4355	5,4%
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	4351	5,4%
Одеський національний медичний університет	4234	5,3%
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця	3378	4,2%
Запорізький державний медичний університет	2981	3,7%
Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова	2815	3,5%
Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України	2414	3,0%
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»	2385	3,0%
ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»	1869	2,3%
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1849	2,3%

З таблиці 2 бачимо, що найбільш популярними для іноземних студентів є медичні ЗВО. Лідерство університетів Харкова, окрім об'єктивної привабливості для абітурієнта, пояснюється також і початком військових дій на Сході України і масовим відтоком іноземців з Донецької та Луганської областей.

Однією з проблем інтернаціоналізації вищої освіти в Україні є велика диспропорція між кількістю іноземних студентів, що перебувають в Україні за різними програмами академічної мобільності (приблизно 2%), та кількістю іноземних студентів, для яких український ЗВО став місцем основного навчання (87%). Перша група це в основному представники ЄС, де академічна мобільність популярна. А ось друга група – це зазвичай представники Азії і Африки, для яких подібні програми академічної мобільності не доступні. Саме представники цієї групи у пошуках недорогої освіти або навіть транзиту для потрапляння до більш економічно розвинутої країни, активно наповнюють ЗВО України [5].

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Масштаби і географія потоків студентів змінюються так само швидко, як і світова економіка. Фокус міжнародної студентської мобільності все більше зміщується на Схід. Величезні кошти, які вкладені в економіку освіти «новим розвинутим країнам» Азії, дали результати, у тому числі на експортному напрямку [6].

Закладам вищої освіти, які бажають вийти на рівень плідної участі у процесах інтернаціоналізації, доводиться прикладати для цього значні додаткові зусилля і нести додаткові затрати, які пов'язані не тільки з багатогранними задачами підвищення якості власного «освітнього продукту», але із необхідністю проведення постійного маркетингового аналізу ринку освітніх послуг. Для вирішення цих та інших задач інтернаціоналізації освіти на рівні окремого ЗВО потрібно пройти період адаптації, тривалість якого зазвичай складає не менше 10 років.

Проблема інтернаціоналізації закладів вищої освіти в Україні на останні 10 років є однією із важливих і потребує подальшого детального дослідження, так як вже наявна досить велика база показників за 10 років активного процесу інтернаціоналізації.

Список використаної літератури

1. Семченко А. А. Интернационализация высшего образования как основа конкурентоспособности вузов // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2012. №1 (40). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/internatsionalizatsiya-vysshego-obrazovaniya-kak-osnova-konkurentosposobnosti-vuzov>
2. Интернационализация высшего образования Results of the 17th Social Survey of the Deutsches Studentenwerk (DSW) conducted by HIS Hochschul-Information-System <https://swsu.ru/sbornik-statey/internatsionalizatsiya-vysshego-obrazovaniya.php>
3. Barrow, C. W. et al.: Globalization, Trade Liberalization and higher Education in North America, 2003.
4. Eggins, H. ed.: Globalization and the Reform in Higher Education, 2004.

5. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за заг. ред. проф. Сергія Квіта. — Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. — 244 с.

6. В.М. Филиппов Интернационализация высшего образования: основные тенденции, проблемы и перспективы. Вестник РУДН, серия Международные отношения, сентябрь 2015, том 15, № 3